

O. dr hab. Adam R. Sikora OFM, SBP 83

**SPOTKANIE STOWARZYSZENIA
BIBLISTÓW POLSKICH
PODCZAS VIII KONGRESU TEOLOGÓW
POLSKICH W POZNANIU
16 IX 2010**

Spotkanie przedstawicieli Stowarzyszenia Biblistów Polskich odbyło się w ostatnim dniu trwania VIII Kongresu Teologów Polskich w auli im. Prof. Klemensa Szczeniawskiego, na Wydziale Fizyki UAM na Morasku. W spotkaniu uczestniczyło osiemnaście osób, z tego trzynastu biblistów (abp dr Stanisław Gądecki, ks. prof. dr hab. Waldemar Chrostowski, ks. prof. dr hab. Henryk Witczyk, ks. prof. dr hab. Bogdan Poniży, ks. prof. dr hab. Waldemar Rakocy CM, ks. dr hab. Dariusz Kotecki, o. dr hab. Adam R. Sikora OFM, ks. dr Jan Dyrda, ks. dr Tomasz Siuda, ks. dr Paweł Podeszwa, ks. dr Dariusz Dogondke, dr Teresa Stanek i dr Iwona Zielonka).

Przed oficjalnym rozpoczęciem spotkania do zebranych zwrócił się ks. dr hab. Mirosław Mróz, prof. UMK, informując o nowych inicjatywach w Toruniu, mających ożywić także biblistykę przez powrót do tzw. wielkiej scholastyki. Chodzi o wydawanie komentarzy do ksiąg biblijnych autorów scholastycznych, zwłaszcza św. Tomasza z Akwinu. Zaprezentował już wydany drukiem komentarz do Psalmu 51, noszący tytuł *Miserere mei Deus*.

Po wstępnej modlitwie, szczególnie za śp. ks. prof. dr hab. Ryszarda Rumianka, który zginął 10 kwietnia 2010 r. w katastrofie smoleńskiej, przewodniczący Stowarzyszenia Biblistów Polskich, ks. prof. dr hab. Waldemar Chrostowski, oficjalnie otworzył spotkanie. Podzielił się na wstępie ogólną refleksją na temat Kongresów Teologów Polskich, wskazując na zmniejszającą

się sukcesywnie frekwencję uczestników (w przedostatnim Kongresie brało udział ok. 1000 teologów, w ostatnim ok. 700, zaś w obecnym niespełna 300). Następnie zapowiedział, że spotkanie będzie składało się z dwóch części. W pierwszej zostaną przedstawione referaty na temat historii i stanu bibliistyki w Polsce, a w drugiej ma zostać zaprezentowany fragment filmu o św. Pawle wraz z szerszą informacją na ten temat. W każdej części przewidywana jest dyskusja nad podejmowaną problematyką. Ksiądz prof. W. Chrostowski nawiązał też do Sympozjum Biblistów Polskich, które odbyło się w Tarnowie, w dniach od 7 do 9 września 2010 r., informując, że uczestniczyło w nim ponad 150 osób. Zapowiedział, że kolejne Sympozjum Biblistów Polskich odbędzie się w dniach od 20 do 22 września 2011 r. w Katowicach.

Pierwsza część spotkania trwała od godz. 10.15 do 11.45. Moderowali ją ks. dr hab. Dariusz K o t e c k i, prodziekan Wydziału Teologicznego UMK w Toruniu i ks. dr Paweł P o d e s z w a, adiunkt na Wydziale Teologicznym UAM w Poznaniu. Pierwszym prelegentem był ks. prof. dr. hab. W. Chrostowski. Na wstępie zapowiedział, że zarówno jego referat, jak i referat następnego prelegenta, zostały wydrukowane w najnowszych „Zeszytach Naukowych Stowarzyszenia Biblistów Polskich” (Warszawa 2010), a teraz zostaną zaprezentowane jedynie ich streszczenia.

W przedłożeniu na temat *Biblia w życiu Kościoła w Polsce (1945-2010)*, ks. prof. W. C h r o s t o w s k i wyszczególnił cztery okresy najnowszej historii katolickiej bibliistyki polskiej, odzwierciedlające odmienne uwarunkowania i wyzwania, jakim należało sprostać. Okresy te obejmują lata: 1945-1962, 1962-1978, 1978-2003 oraz 2003-2010. Prelegent podkreślił przewodnie myśli opublikowanego drukiem referatu: „Czasowe ramy pierwszego okresu wyznacza zakończenie II wojny światowej i początek Vaticanum II. Można go podzielić na dwa etapy, obejmujące lata 1945-1956 oraz 1956-1962. Lata powojenne przynosiły stopniowe nasilanie się represji reżimu komunistycznego, dążącego do wszechstronnego zawłaszczenia życia Polaków, natomiast etap drugi ma związek z odwilżą polityczną. (...) Wielkie zasługi we wskrzeszeniu życia biblijnego po wojnie położyli profesorowie: Aleksy Klawek (1890-1969), Władysław Smereka (1907-1983) i Stanisław Stach. Ksiądz prof. Klawek, przed wojną wykładowca we Lwowie, a po wojnie profesor egzegezy ST na Uniwersytecie Jagiellońskim, założył znany i ceniony »Ruch Biblijny i Liturgiczny«, czasopismo, które nadal współtworzy krajobraz teologii polskiej. Intensywną działalność prowadził Eugeniusz Dąbrowski (1901-1970), pierwszy polski doktor nauk biblijnych, tłumacz Nowego Testamentu z Wulgaty i greki oraz

autor komentarzy i monografii biblijnych, inicjator *Podręcznej encyklopedii biblijnej* (t. 1-2, Poznań 1960-1961). Pracę naukową rozwinął Stanisław Łach (1906-1983), zasłużony starotestamentalista i wieloletni kierownik Lubelskiej Szkoły Biblijnej. Na wyróżnienie zasługuje również wkład, który wniósł Czesław Jakubiec (1909-1993), związany z warszawską ATK, oraz Stanisław Grzybek (1915-1998). (...)

Drugi okres obejmuje lata od rozpoczęcia Vaticanum II do wyboru Jana Pawła II (16 X 1978). Z punktu widzenia badań biblijnych był to czas naznaczony stałym postępowaniem w rozwijaniu i promowaniu badań biblijnych. (...) Bezpośrednio po Vaticanum II wysiłki biblistów skupiły się na wdrażaniu soborowego nauczania, zarówno w seminariach duchownych, jak i dwóch ośrodkach akademickich (KUL i ATK). Recepcja dokumentów soborowych, zwłaszcza dotyczących katolickiego sposobu czytania i rozumienia Pisma Świętego, odbywała się przede wszystkim za sprawą biblistów, którzy otrzymali staranne wykształcenie w uczelniach zagranicznych, głównie na Biblicum. Żywe wtedy dyskusje i dociekania teologiczne, hermeneutyczne i egzegetyczne znalazły wyraźny oddźwięk w naszym kraju. Nasiliła się współpraca, której wyrazem stały się systematycznie organizowane sympozja biblistów polskich. Dorobek wielu wzbogacił się o nowe książki i artykuły, zarówno o profilu wprowadzającym i historycznym, jak i egzegetycznym oraz teologicznym. Inny rys stanowił burzliwy rozwój ruchów młodzieżowych, połączony z częstym sięganiem po Biblię i zapotrzebowaniem na publikacje o profilu biblijnym. W tych warunkach zaczęło się bujnie rozwijać duszpasterstwo biblijne. Jego promotorami było wielu kapłanów i świeckich, którzy wprawdzie nie otrzymali akademickiego wykształcenia biblijnego, ale chętnie i często zapraszali do udziału w dniach i tygodniach biblijnych naukowców z wydziałów teologicznych i seminariów duchownych. Także do katechezy dzieci i młodzieży, prowadzonej przy parafiach i kościołach, chętnie włączano tematy biblijne. Ogromną rolę odegrały publikacje tłumaczone na polski, zwłaszcza z niemieckiego i angielskiego. (...)

Trzeci, najdłuższy okres, obejmuje ćwierć wieku, którego ramy wyznacza z jednej strony wybór kard. Karola Wojtyły na papieża a z drugiej utworzenie Stowarzyszenia Biblistów Polskich (6 XII 2003). Można tu wyróżnić dwa etapy, których cezurę stanowi rok 1989 jako czas radykalnego przełomu polityczno-społecznego w Europie Środkowej i Wschodniej. (...) W grudniu 2000 r. Konferencja Episkopatu Polski usankcjonowała wieloletnie starania Sekcji Biblistów Polskich o utworzenie Stowarzyszenia Biblistów Polskich

(SBP). Powstało podczas spotkania grupy założycielskiej, które odbyło się 6 XII 2003 r. w Warszawie. Pierwszym przewodniczącym SBP został Walde-
mar Chrostowski (...)

W ostatnich latach dalsze postępy poczyniła popularyzacja Biblii i wiedzy biblijnej. Wielką w tym zasługą Dzieła Biblijnego im. Jana Pawła II, utworzonego w 2005 r., na którego czele stanął Henryk Witczyk, od 2009 r. członek Papieskiej Komisji Biblijnej. Wydawane są komentarze do czytań liturgicznych, mnożą się również rozmaite inicjatywy, jak dni i tygodnie oraz konkursy biblijne. Szczególnie wartościowe są te, w których uczestniczą dzieci młodzież, a także alumni seminariów duchownych. Coraz większego znaczenia nabiera promowanie *lectio divina* (Stanisław Haręzga). Ogromną popularnością cieszą się prelekcje, wywiady i wykłady, także w środkach masowego przekazu, zwłaszcza w radio i telewizji. W coraz powszechniejszym użyciu są również techniki multimedialne”. Prelegent dodał, że istnieje pilna potrzeba opracowania solidnej chrześcijańskiej teologii judaizmu, to jest przedstawienia i przewartościowania żydowskiego życia religijnego z perspektywy chrześcijańskiej.

Drugim prelegentem był ks. prof. dr hab. Henryk Witczyk z Wydziału Teologii KUL, wiceprzewodniczący Stowarzyszenia Biblistów Polskich. Podjął temat *Słowo Boże w życiu Kościoła w Polsce*. Stwierdził m.in.: „Od dwudziestu lat Kościół w Polsce cieszy się pełną wolnością. Bibliści na różne sposoby służą duszpasterzom, aby słowo Boże było źródłem życia ludu Bożego oraz w istotny sposób kształtowało jego posłannictwo w świecie współczesnym. Wielki wpływ na ich zaangażowanie duszpasterskie ma bez wątpienia konstytucja soborowa *Dei Verbum* oraz przykład nowej ewangelizacji świata, jaki zostawił papież Jan Paweł II. Można mówić o czterech nurtach życia Kościoła, w których współpraca biblistów i duszpasterzy ma zasadnicze znaczenie: głoszenie słowa Bożego, katecheza, życie duchowe i apostołat biblijny”.

W podsumowaniu prelegent wysunął konkretne postulaty: „W sferze głoszenia słowa Bożego coraz bardziej dostrzega się konieczność głębszej współpracy między biblistami (wykładowcami Pisma Świętego) a młodymi duszpasterzami, między nauczycielami a ich studentami, którzy po kilku latach studiów podejmują dzieło samodzielnego głoszenia Ewangelii. Największą trudność tym ostatnim sprawia aktualizacja orędzia biblijnego. (...) Z każdym rokiem staje się bardziej oczywiste, że studia biblijne na wydziałach teologii oraz w seminariach duchownych wymagają poważnej odnowy. Aktualnie absolwenci większości z nich nie potrafią samodzielnie interpretować tekstów Pisma Świętego. (...) W obszarze katechezy należy robić wszystko, by dzieci

i młodzież, zwłaszcza ta przygotowująca się do bierzmowania, była wprowadzona w osobistą lekturę Pisma Świętego oraz w modlitwę inspirowaną taką lekturą. (...) Pragnąc pogłębienia życia duchowego chrześcijan świeckich, należałoby w większym stopniu współdziałać z nowoczesnymi mediami komunikacji społecznej – zwłaszcza z gazetami codziennymi, z tygodnikami, a nade wszystko z redakcjami programów radiowo-telewizyjnych. (...) Apostolat biblijny – w niektórych diecezjach obserwować można narodziny ruchu biblijnego, wyrastającego z miłości do słowa Bożego. Biskupi i prezbiterzy podejmują nowe inicjatywy, które mają na celu przybliżenie wiernych świeckich do Ewangelii jako formy żywej obecności uwielbionego Pana. Najważniejsza z nich jest inicjatywa tworzenia w diecezjach i parafiach dekanalnych szkół słowa Bożego. (...) Podsumowując, należy stwierdzić, że Kościół katolicki w Polsce dosyć dobrze wykorzystał pierwsze dwadzieścia lat autentycznej wolności. Powstały w tym okresie interesujące i bardzo obiecujące inicjatywy we wszystkich analizowanych tu wymiarach jego życia i posłannictwa. Oczywiście, przedstawione wyżej działania i fakty współpracy biblistów z duszpasterzami i wiernymi świeckimi to zaledwie pierwsze kroki we właściwym, wyznaczonym przez *Dei Verbum* i papieża Jana Pawła II, a potwierdzonym z całą mocą przez papieża Benedykta XVI i synod biskupów kierunku. Tylko rozwijając rysujące się możliwości działania, możemy mieć większą nadzieję, że słowo Boże będzie źródłem i duszą naszej wiary, naszego życia duchowego i moralnego oraz naszego posłannictwa w świecie współczesnym”.

W dyskusji jako pierwszy zabrał głos abp dr Stanisław Gądecki, metropolita poznański. Zasygnalizował pojawiającą się w niektórych środowiskach akademickich niechęć wobec wykładów z teologii na uniwersytecie państwowym i postawił pytania: Jak ma wyglądać obecność wydziałów teologicznych na uniwersytetach państwowych? Co robić, by owocnie przekazywać treści teologiczne współczesnemu człowiekowi? Innym problemem podjętym przez księdza arcybiskupa była kwestia przeniesienia trudnych, naukowych tekstów biblijnych na poziom pastoralny. Aktualny poziom homiletyki wskazuje, że materiały przygotowywane przez biblistów, nawet w formie spopularyzowanych komentarzy, są mało praktyczne, zbyt „zagęszczone” i dlatego nie bardzo przydatne w duszpasterstwie. Arcybiskup Gądecki zachęcał biblistów, by przyszli z pomocą katechezie dla dorosłych przez przygotowanie adekwatnych pomocy, służących pogłębieniu wiedzy biblijnej i umacnianiu wiary.

Następnie przewodniczący sesji otworzył dyskusję, w której udział wzięli: prof. dr hab. B. Pawlaczyk, ks. prof. dr hab. B. Ponizy, ks. prof. dr hab. W. Rakocy

CM, ks. prof. H. Witczyk, ks. dr P. Podeszwa, ks. prof. W. Chrostowski i ks. dr T. Siuda. Nawiązując do inspirującej obecności biblistyki na kilku wydziałach uniwersyteckich, prof. B. P a w l a c z y k wskazał na swoje publikacje jako owoc zetknięcia się biblistyki z medycyną. Zachęcony wcześniej przez abp. St. Gądeckiego, by swoją specjalizacją rozjaśnić teksty biblijne, opublikował książkę *Biblia a medycyna*, w której opisuje 73 jednostki chorobowe wzmiankowane na kartach Biblii. Przygotowuje dalsze publikacje dotyczące anatomii człowieka w Biblii oraz krwi i jej symboliki w świecie biblijnym. Ksiądz prof. B. P o n i ż y postulował, by „ocalić od zapomnienia” postacie zasłużonych polskich biblistów i wskazał na ks. prof. Michała Petera, twórcę Papieskiego Wydziału Teologicznego w Poznaniu. Podobne zdanie wyraził ks. prof. W. R a k o c y CM. Ksiądz prof. H. W i t c z y k mówił o pozytywnym echu wykładów z zakresu teologii prowadzonych na innych niż teologiczny wydziałach Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Poddał też pod refleksję ideę stworzenia zespołu biblistów, który zajmąby się wyłącznie pracą badawczą. Ksiądz dr P. P o d e s z w a postawił pytanie: Czy na studia teologiczne na wydziałach teologicznych nie przenosi się mechanicznie pewnych schematów studiów z seminariów duchownych? Ksiądz dr T. S i u d a zwrócił uwagę na fakt, że program na studiach teologicznych na WT UAM odbiega od programu *Ratio studiorum* przewidzianego dla seminariów duchownych. Ksiądz prof. W. C h r o s t o w s k i, odnosząc się do programu VIII Kongresu Teologów Polskich, krytycznie ocenił nieuwzględnienie w nim biblistów jako prelegentów. Ksiądz dr Jan D y r d a zaproponował opracowanie modlitewnika biblijnego. Ksiądz prof. W. Chrostowski, chociaż dostrzegł wartość tego rodzaju opracowań, stwierdził że największą rolę w kształtowaniu życia modlitwy ma do spełnienia przede wszystkim rodzina, której z pomocą winny przychodzić inni, także katolickie media.

Po półgodzinnej przerwie rozpoczęła się druga część spotkania, którą moderowali s. prof. Ewa J e z i e r s k a OSU i ks. dr Tomasz S i u d a z WT UAM w Poznaniu. Siostra profesor oddała głos ks. prof. W. R a k o c e m u CM, który zaprezentował uczestnikom nowy film o św. Pawle, będący pokłosiem Roku Św. Pawła, zatytułowany *Paweł z Tarsu. Pojednanie światów*. Jest to reportersko-dokumentalna próba rekonstrukcji wydarzeń z życia św. Pawła. Film powstawał w siedmiu krajach, nie licząc Polski. Składa się z 12 odcinków, trwających w sumie prawie sześć godzin. Autorem scenariusza i reżyserem filmu jest Grzegorz Misiewicz, absolwent Wydziału Teologii KUL. Po słowach wprowadzenia ks. prof. Rakocy, który jest konsultantem naukowym filmu, zaprezentował ok. 20-minutowy fragment pierwszego odcinka.

Następnie rozpoczęła się ożywiona dyskusja. Ksiądz prof. W. Chrostowski zwrócił uwagę na niezbyt wyraźną dykcję komentatora, pewne niedokładności historyczne i topograficzne oraz na zbyt duże przeskoki tematyczne w prezentowanym materiale. Jednocześnie wskazał na bardzo wartościowe wątki pokazujące miejsca związane ze św. Pawłem i wielkie zapotrzebowanie na tego rodzaju filmy. Ksiądz prof. H. Witczyk stwierdził, że podtytuł filmu (*Pojednanie światów*) eksponuje ważność tematów drugorzędnych, a przemilcza główny temat, którym jest pojednanie człowieka z Bogiem. Stwierdził też, że wprowadzenie otwierające film ukazuje dość smutną wizję chrześcijaństwa, a narrator swoją osobą wprost przysłańca postać św. Pawła. Uznał też, że należy poprawić błędy historyczne typu „Seleucydzi z Egiptu” czy dziwne określenie wniebowstąpienia: „Chrystus znikł”. Ksiądz prof. W. Rakocy wyjaśniał, że nie miał wpływu na ostateczną wersję filmu i dlatego mogą się pojawiać mankamenty. Poza tym wskazał, że w ramach samego chrześcijaństwa istniała pewna opozycja względem św. Pawła, nie mówiąc o napięciach z judaizmem. Stwierdził też, że przez Żydów Paweł był i jest uznawany za apostatę.

Ksiądz prof. W. Chrostowski stwierdził, że zasadnicza trudność ze św. Pawłem polega na tym, że apostoł chciał ukazać uniwersalne posłannictwo judaizmu. Ksiądz prof. H. Witczyk przypomniał, że zbawienie dokonane przez Jezusa Chrystusa jest głównym orędziem głoszonym przez św. Pawła, a Ewangelia Janowa to obraz tego stanowiska utrwalonego w Kościele. Ksiądz dr T. Siuda wskazał na fakt pomijania omówień tekstów Pawłowych w homiliach, wynikający z ich trudności. Stwierdził też, że św. Paweł jest niemal nieobecny w Listach pasterskich Episkopatu Polski, podczas gdy często odwołuje się do niego i komentuje jego teksty papież Benedykt XVI. Ksiądz prof. H. Witczyk uważa, że film o św. Pawle domaga się dopowiedzeń i proponuje rozmowy fachowców po emisji każdego odcinka filmu. Ksiądz prof. W. Chrostowski dopowiedział, że mimo pewnych mankamentów, dobrze, że film powstał, bo prowokuje do dyskusji, a te mogą przyczynić się do pogłębienia wiedzy o Apostole Narodów.

Na zakończenie spotkania, przewodniczący Stowarzyszenia Bibliistów Polskich, ks. prof. W. Chrostowski, podziękował uczestnikom za obecność oraz za udział w dyskusji, po czym wraz z zebranymi odmówił modlitwę *Anioł Pański*.